

HOOG-AAN'T-HEEN-DRAGEN

introdactie

Met deze combinatie van Nederlandse woorden ontvangen we in het Nederlands het grote Hebreeuwse werkwoord אָשַׁאׁ / NáSáA, waarvan de stam bestaat uit de drie medeklinkers א, ש en א, N, S en A. Meerdere zelfstandige naamwoorden zijn hiervan afgeleid. Typerend voor veel werkwoorden in het Hebreeuws is, dat ze zowel de start als het vervolg van een handeling weergeven. Het Hebreeuwse woord bij voorbeeld, dat meestal met 'rijden' wordt vertaald, betekent allereerst 'opstijgen' (op een paard of een wagen; vergelijk ons 'instappen'), maar dan ook er op voort gaan. Voor de weergave van dat ene, korte, Hebreeuwse woord NáSáA moet in het Nederlands naar een, lange, combinatie van woorden worden gezocht. Deze combinatie dient in alle werkwoordsvormen en zelfstandige naamwoorden door te klinken. Alleen dan is in een Nederlandse bijbel voor een Nederlands sprekende de route te vinden, die dit woord in TeNaCh gaat. Pas wanneer die route enigszins in kaart is gebracht, wordt zichtbaar wat in het Griekse NT daarvan zichtbaar is en hoe. Omdat we ook daar bij centrale teksten komen, brengt dit woord ons via die teksten in de geloofsgeschiedenis van de kerkengemeenschap en zo in het hart van het Christelijk geloof.

***het bereik van het Hebreeuwse woord:**

Het werkwoord NáSáA (אָשַׁאׁ):

Als werkwoord komt dit stamwoord in vrijwel alle Semitische talen in dezelfde betekenis voor: opheffen-en-(gaan)dragen. Het is, zoals al gezegd, een voorbeeld van een werkwoord, dat tegelijk het begin en het vervolg van een activiteit weergeeft. In de **Qal**, die verreweg het meeste voorkomt, valt in de vertalingen de nadruk beurtelings op 'opheffen' en op 'dragen'. Enkele belangrijke teksten:

Gen.7:17:

SV:..... en zij (de wateren) **hieven** de ark op zodat zij oprees boven de aarde.

Ez.17:8:

SV: En hij (de wijnstok als beeld van Israel) was in een goede landouw.....om takken te maken en vrucht te **dragen**.

II Sam.6:3:

SV: En het geschiedde, als zij die de ark **droegen**, zes schreden voortgeschreden waren....

Ps.24:7:

SV: **Heft** uw poorten op o gij poorten en *verheft u*(Niphal, zie onder) gij eeuwige deuren, opdat de Koning der ere inga.

I Kon.18:12:

SV: En het zou kunnen geschieden, wanneer ik (Obadja de knecht van Achab) van u (Elia) zou weggegaan zijn, dat de Geest des HEEREN u **wegnam**.....

II Kon.2:16:

.... laat ze toch henengaan en uw heer (Elia) zoeken, of niet misschien de Geest des HEEREN hem **opgenomen heeft**.....

Ruth 1:4:

Die **namen** zich Moabitische vrouwen.

Ri.21:23:

SV: En de kinderen van Benjamin deden alzo en **voerden** naar hun getal vrouwen *weg* van de reiende dochters die zij roofden.

De uitdrukking van het 'heffen van de handen' komt dikwijls voor en wordt gebruikt

bij het zweren van een eed (Ex.6:8; Num.14:30, Ps.106:26), bij het bidden (Ps.28:2 , 63:5, Klaagl.2:19).

Num.6:26:

SV: (de zegen van Aäron) De HEERE **verheffe** zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Ook de uitdrukking ‘de ogen naar iemand opheffen’; komt vaak voor: Gen.13:10 en 14, Gen.39:7 en

Ps.121:1:

SV: Ik **hef** mijn ogen op naar de bergen....

Eveneens de uitdrukking ‘de stem verheffen’ zowel in vreugde als verdriet.

Het werkwoord kan in deze vervoeging meerdere objecten bij zich hebben:

een spreuk, een psalm, een klaaglied *aanheffen*; maar ook het hart, goede-gunst

(חֶסֶד / ChèSèD), gratie (חֵן / ChéN) *toedragen*; en zo ook de lichaamziel (שֵׁפֶט /

NèPhèSh). Het werkwoord wordt ook gecombineerd met de begrippen עָוֹן / “áWoN

= falen, ontwrichting:

Lev.5:1:

SV:...indien hij het(zijn zonde חַטָּאת / ChàTh^eAáH¹) niet te kennen geeft, zo zal hij zijn ongerechtigheid **dragen**.

Jes.53:11(Hebr.12):

SV: ... want hij (de knecht des HEEREN) zal hun ongerechtigheid **dragen**.

Opvallend is de manier waarop het werkwoord wordt gebruikt in

Gen.18:24:

SV: Misschien zijn er vijftig rechtvaardigen in de stad (Sodom en Gomorra); zult Gij ze ook ombrengen en de plaats niet **sparen**².....?

Wanneer we deze reeks teksten in de Statenvertaling en de andere vertalingen langs lopen, komen we steeds de drie betekenissen tegen: opheffen, dragen en brengen. Voor de Hebreeuws sprekende(horende) zal de context een bepaald aspect van dit werkwoord wel beklemtonen, maar zullen de andere betekenissen altijd mee klinken en het verstaan van een bepaalde tekst mede beïnvloeden. In een vertaling in het Nederlands dient die samenhang bewaard te blijven. Want de ongerechtigheid wordt niet alleen opgetild en gedragen, maar ook ergens heen/weg gebracht. Wij verheffen ons hart of onze lichaamziel niet alleen, maar dragen het ook heen tot de Heer. En die-JHWH- van-Israël is bereid “op te heffen en weg te dragen” ten gunste van Sodom en Gomorra omwille van (ter toebuging naar) de vijftig rechtvaardigen. Het is voor de uitleg van de teksten en daarmee voor het inzicht in de wegen die TeNaCh en Evangelie ons leren, van belang om de volledige betekenis van dit belangrijke werkwoord recht te doen.

De **Niphal** kan zowel reflexief als passief vertaald worden: ‘zich opheffen’ of ‘gedragen worden’. De eerste betekenis van deze vervoegingsvorm brengt ons bij enkele belangrijke teksten. Ps.24 vs 7 noemden we al, maar ook Jes.40:4:

SV: Alle dalen **zullen verhoogd worden**, maar velen terecht kiest BR hier voor een reflexieve vertaling: soll sich heben.

Jes.2:2:

SV: .... en dat hij(de berg des HEEREN) **zal verheven worden** boven de heuvelen; ook hier is

1. Voor de vertaling en de betekenis van dit Hebreeuwse woord zie onder ‘verwaarden’.

2. Baader vertaalt heel precies: und nicht trägtst für den Ort um der fünfzig Gerechten willen? Eveneens BR: Willst Du dem Ort nicht tragen?

een reflexieve vertaling te verkiezen.

De tweede betekenis komen we in de volgende teksten tegen:

Ex.25:28:

SV: ... en de tafel(der toonbroden) zal daaraan(de handbomen) **gedragen worden**.

Jes.52:13:

SV: Zie mijn knecht zal verstandig handelen, hij **zal verhoogd worden**.

Jes.66:12:

SV: ...dan zult gijlieden zuigen, gij zult op de zijden **gedragen worden** en op de knieën zeer vriendelijke getroeteld worden.

Jes.57:15:

SV: Want zo zegt de Hoge en **Verhevene**.....

Niet alleen in de uitleg deze reeks teksten, maar ook reeds in de vertaling dient de volledige betekenis recht gedaan te worden. De (voor-)lezers en -lezeressen van een Nederlandse bijbel kunnen alleen met behulp van een consequent concordante vertaling het spoor van dit belangrijke woord door de hele bijbel heen volgen en zich tevens hoeden voor dogmatische conclusies die alleen vanwege een onvolledige vertaling en uitleg van dit woord een bijbelse oorsprong lijken te hebben.

In de **Piëel** krijgt het werkwoord een intensievere betekenis; in het Nederlands: *ver-heffen* of *voort-dragen*³

Ps.28:9:

SV: Verlos (Hebr. יָשַׁע / JáSHà" = bevrijden) uw volk en zegen uw erve en weid ze en **verhef** ze tot in der eeuwigheid.

Maar hier vertaalt BR: trage sie. Ook hier komen we in de vertalingen beide betekenissen weer tegen, maar het aspect van de Piëel ontbreekt vaak.

Jes.63:9:

SV: In al hun benauwdheid was Hij benauwd en de Engel zijns aangezichts heeft hen behouden; door zijn liefde en door zijn genade heeft Hij ze verlost; Hij nam ze op⁴ en Hij **droeg** ze als de dagen van ouds.

Ps.28:9 en Jes. 63:9 bevestigen het belang ervan, dat allereerst de volledige betekenis van dit hebreeuwse recht gedaan wordt, maar ook Piëel wordt verdisconteerd..

De **Hiphil**, die maar vier⁵ keer voorkomt, kan ook hier in het Nederlands met behulp van het als hulpwerkwoord te gebruiken werkwoord 'doen' vertaald worden: 'doen opheffen-en-dragen'.

Lev.22:16:

SV: en hen **doen dragen** de ongerechtigheid (Hebr. נָטַל / "áWoN = ontwrichting) van de schuld (Hebr. אֶשְׁמָה / AèShèM).....

Ook In II Sam.17:13 dient *doen (aan-)dragen* vertaald te worden.

In de **Hitpaëel** krijgt het werkwoord een reflexieve betekenis: 'zich verheffen'.

In deze vervoeging komt het werkwoord 12 keer voor, waarvan twee keer in de geschiedenis van Bileam in het Numeri:

3. De Piëel kan ook een durende of zich herhalend handeling uitdrukken.

4. Hebr.: de Piëel van het vijf keer voorkomende werkwoord נָטַל / NáThàL, dat in Jes.40:15 door BR en Baader met het Duitse 'lupfen', dat is optillen, wordt vertaald.

5. Volgens KB, volgens GB maar twee keer. Die twee teksten nemen we hier op.

Num.23:24:

SV: Zie het volk zal opstaan als een oude leeuw en het **zal zich verheffen** als een leeuw.

In Num.16 wordt verteld over de opstand tegen Mozes van Korach, Dathan en Abirach. Zij zeggen tegen Mozes:

vs 2:

SV:...waarom dan **verheft** gijlieden u dan boven de gemeente de HEEREN?

In de andere teksten staat het werkwoord in een vergelijkbare context.

In de Hiphil kiezen de meeste vertalingen voor 'dragen' in de Hithpaëel voor 'verheffen' In beide gevallen ontbreekt bovendien de richting en daarmee wordt aan de Nederlandse tekst een belangrijk deel van de dynamiek, die zo kenmerkend is voor het Hebreeuwse woord en daardoor voor deze teksten, ontnomen.

De afgeleide zelfstandige naamwoorden:

1. Het woord NáSieJA (נָשִׂיא):

Het is een algemeen woord voor 'vorst'. Het kan zowel degene die 'verheven' is boven de mensen dan wel de mensen verheft aanduiden als degene die het volk 'draagt'. In enkele teksten gaat het bij dit woord om opstijgende dampen.

In Numeri 7 wordt dit woord gebruikt voor de vertegenwoordigers van de stammen van Israël, zie ook Ex.16:22 In Gen.23:6 wordt Abraham een NáSieJA Gods genoemd. In Gen.34 wordt Sichem een NáSieJA des lands genoemd.

Op vier plaatsen lijkt de meervoudsvorm te maken te hebben met opkomende nevel:

Jer.10:13; 51:10; Spreuk.25:14 en

Ps.135:7:

SV: Hij doet **dampen** opklimmen(Hebr. נָלַח / "áLáH = opgaan).

Op onze NSA-route komen we de vertegenwoordigers van de 12 stammen tegen en leren we het hart van de Israëlitische samenleving kennen.

Deze stamhoofden zijn niet alleen verheven boven de rest van een stam, zelfs niet in de eerste plaats, ze dragen die stam allereerst, om te kunnen dragen beuren zij en dat alles om ergens heen te gaan.

Wanneer de volledige betekenis van het Hebreeuwse woord hier in de vertaling wordt aangebracht, zal die in uitleg en prediking ook aandacht krijgen. Dan laat dit woord, deze titel, ons horen wat verantwoordelijkheid inhoudt.

De meervoudsvorm, die met opkomende dampen betekent, klinkt hetzelfde als de meervoudsvorm van het woord voor stamhoofd. Hoe dat in het Nederlands kan/moet doorklinken is moeilijk te benatwoorden. Het lijkt er opdat in het Hebreeuwse een vergelijkbare verhouding tussen deze twee meervouden bestaat als die in het Nederlands tussen 'vorst' (overste) en 'vorst'(vriesskou).

2. Het woord NeSoeWáA(נִשְׂוָא):

Dit woord komt alleen voor in Jes.46:1 en wel in het meervoud, waar het betrekkingen heeft op gedragen dingen, n.l.waarschijnlijk afgodsbeelden: 'de gedragen en'.

3. Het woord MàSSáA(מַשָּׂא):

Dit woord betekent 'het dragen' en dan ook het 'gedragene' en tenslotte het 'aangedragene'. In deze laatste betekenis krijgt een specifieke invulling. n.l. datgene

wat iemand aandraagt met woorden, adviezen, vermaningen etc.; zo b.v. in Spraken 31:1. Het Nederlands kent daarvoor het woord ‘voordracht’.

4. Het woord MÀSSÓA(מִשָּׂא):

Dit woord komt alleen voor in II Kron.19:7, waar het verbonden is met woord Pá NieJM, dat meestal met ‘aangezicht’ wordt vertaald⁶. Het betekent zoiets als ‘het voordragen van mensen’ en dat kan terecht zijn, maar ook onterecht zoals hier het geval is in de kontekst van de afwijzing van bedenkelijke rechtspleging.

5. Het woord MÀSSÁAH(מִשָּׂאָה) of MÀS°AÈT(מִשָּׂאֵת):

Het zijn de vrouwelijke pendanten van het hierboven besproken mannelijke woord MÀSSÁ’ en ze hebben dezelfde betekenis.

6. Het woord SeAÉT(שֵׂאֵת):

Het is eigenlijk de infinitief van het werkwoord. Als zelfstandig naamwoord betekent het: ‘het opheffen en dragen’ ofwel ‘verheffing’; met de uitgang ‘-in g’ wordt in het Nederlands zowel de activiteit als het resultaat aangeduid. Ook het Hebreeuwse woord duidt zoewel de activiteit als het resultaat aan - maar waarvan? Van het ‘opheffen-èn-dragen’.

7. Het woord SieJA(שֵׂיָא):

Het komt alleen voor in Job 20:6 en betekent daar iets als ‘hoogmoed’.

De woorden 2 t/ 7 komen maar weinig voor. Van de stam N S A overheerst eigenlijk het werkwoord en dat bevestigt nogmaals het dynamieke karakter van deze stam. Die dynamiek is met drie bewegingen te beschrijven: heffen, dragen en brengen, die van elkaar afhankelijk zijn. Hoe brengen we die dynamiek over in het Nederlands?

***verantwoording van onze vertaling:**

Met welk Nederlands woord of welke Nederlandse woordcombinatie kan deze zo belangrijke Hebreeuwse woord-groep concordant en idiolect worden weergegeven?⁷ Voor het weergeven van de drie aspecten van het Hebreeuwse woord, n.l. ‘opheffen’ en ‘dragen’ is het Nederlandse ‘dragen’ het meest geschikt⁸. Omdat ‘dragen’ in het Nederlands zoveel, onderling heel verschillende en zelfs aan elkaar tegengestelde, gebruiksmogelijkheden krijgt doormiddel van voorzetsels, moeten aan het woord ‘dragen’ voor de weergave van het Hebreeuwse NÁSÁA voorzetsels worden toegevoegd. Gezien de twee andere aspecten van het Hebreeuwse woord is er hier

6. Maar het is afgeleid van het werkwoord פָּנָה/PÁNÁH, dat ‘wenden’ betekent. Dit woord duidt dus op een toewending, op iemands ‘vertegenwending’.

7. Om hier een beslissing te kunnen nemen is een overzicht van de Hebreeuwse synoniemen nodig: het werkwoord נָטַל/NÁTHàL betekent vooral opladen;

het werkwoord יָבַל/JÁBàL betekent afdragen; het voorzetsel ‘af’ brengt hier de modificering in ‘dragen’ aan die correspondeert met het Hebreeuws.

Het zelfstandig naamwoord יְבוּל/JeBoeWL betekent ‘afdracht’ in de zin van de opbrengst van het land. Het woord יוֹבֵל/JóWBéL, dat algemeen met ‘ram’ wordt vertaald, waarvan de ramshoorn afkomstig is en dat via het Latijn in het Nederlandse woord ‘jubelen’ herkenbaar is, betekent eigenlijk ‘afdracht(-ram)’;

het werkwoord סָבַל/ betekent vooral lastdragen;

de Hebreeuwse werkwoorden, die alleen ‘verheffen’, ‘opheffen’ betekenen, komen niet in aanmerking.

8. Vooral in de artikelen over dit woord in THAT en TWAT ligt de nadruk op de betekenis ‘dragen’; dat blijkt ook daaruit dat in de rij van synoniemen de hebreeuwse woorden die vooral ‘opheffen’, ‘verheffen’ betekenen niet zijn opgenomen.

gekozen voor de voorzetsels 'hoog' en 'heen' te combineren.
 Samengevat:

hoog heen dragen

Het Hebreeuwse werkwoord geeft zowel het begin van de handeling als het vervolg aan, dus omhoog halen en wegdragen. Dus:

hoog	heen	dragen
=	=	=
verheffen	een doel hebben	verantwoordelijk blijven

[het eerste afgeleide zelfstandige naamwoord wordt vertaald met 'vorst', maar als 'werk-woord' zegt het:

die verheven is en ook zo handelt
 die mensen verheft en loyaal blijft

-----+
 dat is een 'vorst']

Zo draagt die-JHWH-van Israël zijn volk hoog heen.

*het bereik van het Nederlandse woord 'dragen':

Het werkwoord 'dragen':

a. bij overgankelijk en absoluut⁹ gebruik:

1. zo vasthouden dat het niet vallen kan; 2. vast/hoog houden en vervoeren dan wel bij zich hebben/houden; b.v.: van kind bij zwangerschap, maar ook van een kind op de arm; van kleding, van vruchten;

b. bij onovergankelijk gebruik:

heeft 'dragen' 1. de betekenis van 'reiken': een bepaald geluid kan verdragen en 2. de betekenis van 'etteren': een wond draagt.

Het zelfstandig naamwoord 'dracht':

De betekenis sluit aan bij die van het werkwoord: het dragen van(ook bv een kind), (kleder-)dracht, reikwijdte.

Het bijvoegelijk naamwoord 'drachtig':

In de betekenis van 'zwanger' alleen bij dieren; verder alleen voor etterende wonden.

Met voorzetsels:

aandragen :iets aandragen betekent 'ergens mee aankomen'; van het werkwoord 'dragen' klinkt de notie 'omhoog' niet mee;

afdragen : 1. van iets afstand doen en het ergens heen brengen; 2. iets zolang dragen, dat er niets meer van overblijft; in beide betekenis in beide betekenissen wordt de eigenlijke betekenis van het werkwoord 'dragen' niet meer gevoeld.

bedragen : hierin klinkt het woord 'dragen' nauwelijks meer mee; het wordt praktisch als koppelwerkwoord gebruikt: de afstand bedraagt 100 km;

bijdragen : ook hierin klinkt het woord 'dragen' nauwelijks meer door;

opdragen : iets aan iemand opleggen: het woord 'dragen' klinkt hier duidelijk door, maar krijgt door het voorzetsel 'op' een specifieke betekenis, ook in de zin van iets aan iemand wijden, iemand aanbieden

9. Zie Van Dale.

; vgl. *opdracht* ;

overdragen : is een nadrukkelijke of specifieke vorm van overbrengen op; de aktie van het dragen zelf krijgt geen enkele nadruk.

uitdragen : het meest gebruikelijk is de betekenis van de aktie van het 'wegdragen' in enkele bijzondere situaties: een dode om begraven te den; een huis leeghalen; minder gebruikelijk is de betekenis van 'niet dragen';

verdragen : de eigenlijke betekenis van 'dragen' klinkt helemaal niet meer mee; evenmin in het woord *verdrag* ;

vóódragen : van een kandidaat ter verkiezing of benoeming, of van gedicht; in beide betekenissen klinkt het eigenlijke 'dragen' niet meer er mee;

wegdragen : naar elders brengen; in afgezwakte betekenis 'krijgen'; alleen in de eerste betekenis klinkt de aktie van het dragen duidelijk e.

Het woord 'dragen' krijgt in het Nederlands door de voorzetsels veel totaal verschillende betekenissen. Met die voorzetsels kan het woord 'dragen' daarom met verschillende Hebreeuwse woorden corresponderen. Daarom dient het voor de weergave van het Hebreeuwse woord נָשָׂא/NásÁA naar specifieke voorzetsels gezocht te worden. De twee - reeds genoemde - voorzetsels 'hoog' en 'heen' geven aan het algemene Nederlands woord 'dragen' de betekenis die met dit Hebreeuwse correspondeert.

*de vernederlandsing van de Hebreeuwse woorden:

Het werkwoord NásÁa'(נָשָׂא):

in de Qalvervoeging: **hoog heendragen; op**

draaghoogte brengen ;

in de Niphilvervoeging: **hoog heengedragen**

worden,

zich hoog

heendragen;

in de Pieilvervoeging: **hoog dragen;**

in de Hiphilvervoeging: **hoog doen**

heendragen;

in de Hitpaëilvervoeging: **zich hoog (doen)**

heendragen .

Het zelfstandig naamwoord NásieJA(נָשִׂיָא): **een hoogdragende,**

vergelijk het

Nederlandse

'hoogmogende';

of

iets **hoogdragends.**

Het zelfstandig naamwoord NeSoeWáA(נֶשׂוּעָא):

alleen in het meervoud: **de hoogheengedragenen .**

Het zelfstandig naamwoord MàsSáA(מָשָׂא): **het hoogdragen, de**

hoogdracht .

Het zelfstandig naamwoord MÀSSÓA(מָשָׂא): **het hoger dragen**

Het zelfstandig naamwoord MÀSSÁAH(מְשָׂה) of MÀS°AÈT(מְשָׂת):

Het zijn de vrouwelijke pendants van het hierboven besproken mannelijke woord MÀSSÁA en ze hebben dezelfde betekenis.

Het zelfstandig naamwoord SeAÉT(שְׂאֵת): **de hoogheendraging**

Het zelfstandig naamwoord SieJA(שִׂיא): **hoogdragendheid**, vgl het Nederlandse woord 'hoogdravendheid'.

*over de betekenis van het Hebreeuwse woord:

Voor het verstaan van de functie van dit in het OT zo vaak gebruikte Hebreeuwse woord, is het belangrijk de beide aspecten van zijn betekenis, n.l. het hoog dragen en iets ergens heen dragen, niet te splitsen.

Dat heeft vooral gevolgen voor het verstaan van de vele zegswijzen en uitdrukkingen waarin dit woord voorkomt.

*gevolgen voor het taalgebruik:

Aan de mogelijkheden van het woord 'dragen' in het Nederlands wordt er op deze manier nog één toegevoegd: 'hoog heen dragen'. Het komt de duidelijkheid van het taalgebruik bij dit consequent concordant vertalen ten goede om het Nederlandse woord 'dragen' niet op zichzelf te gebruiken als weergave van een (ander) Hebreeuws woord, maar altijd samengesteld met één van de voorzetsels of voorvoegsels, die aan dit vrij vlakke woord direct een pregnante betekenis verlenen, zoals in de hierboven gegeven opsomming blijkt.

*gevolgen voor de theologie:

Voor de theologie zijn vooral twee thema's hier van belang:

Allereerst het 'gedragen worden' van Israel door God. In Ex.19:4 lezen we wat Mozes tegen de Israëlieten namens God zeggen moet:

"..... (St.V.) hoe ik u op vleugelen der arenden gedragen(*hoog heen gedragen*) en tot Mij gebracht heb (lett. *en u heb doen komen naar mij*).

Het door de Statenvertalers hier geplaatste voegwoord 'hoe' (als weergave van het Hebreeuwse הַ / We, dat meestal met 'en' wordt vertaald) behoort eigenlijk tot het 'dragen': het is een 'hoog' dragen, een 'omhoog gehaald worden uit Egypte' en tegelijk een 'heen dragen' naar God toe, en dat houdt in ieder geval in naar deze berg Sinai. Dat is de kontekst waarin psalm 25 vs 1 klinkt: naar jou die-JHWH-van-Israël ben ik de lichaamziel-mijner hoog aan't heendragen. In Deut. 32:11 komen deze woorden nog eens terug. In Deut.1:31 zegt Mozes tegen Israel "... (St.V.) en in de woestijn waar gij gezien hebt, dat de HEERE uw God u daarin gedragen heeft(*hoog heeft heengedragen*) als een man(beter *iemand*) zijn zoon(beter *stichtkind*) draagt(*hoog heen draagt*), waar Jesaja in hoofdstuk 46:3 op aansluit: "Hoort naar Mij, huis van Jakob en geheel de rest van het huis van Israël, de opgeladenen¹⁰ vanaf de buik, de hoogheengedragenen vanaf de moederschoot". In deze en andere teksten gaat het om meer dan dragen, het gaat over *hoog* en ergens *heen* dragen en gedragen worden. Dat 'hoog' duidt erop dat het zichtbaar en

10. In het Hebreeuws staat hier het participium passief van het werkwoord שָׂעַ / "áMàs, dat met het Nederlandse 'opladen' correspondeert. Jesaja herhaalt hier woorden die hij daarvoor gebruikt afgodische machten die hun dieren met de loodzware afgoden beladen; lasten waaronder die dieren en zij zelf bezwijken.

ten overstaan van van de naties gebeurt en niet in het verborgene; Israel wordt boven de dreiging uitgetild; het 'heen' duidt er op, dat er voor Israel *ergens* een plaats is - Israë verdwijnt niet.

In de tweede plaats is er de thematiek van het 'dragen' van 'zonde' en 'schuld'¹¹. Vooral in Leviticus(5:1,17; 7:18; 17:16 etc.) wordt een en andermaal uitgesproken, dat mensen hun 'ongerechtigheid hebben te dragen'(St.V.). Het is nog maar de vraag of daarmee op het dragen van de *gevolgen* wordt bedoeld of veeleer op de 'waardevernietiging'(de 'verwaarding') zelf: *die* zal betrokkene *hoog heen dragen*: die zal zij/hij openlijk dienen te belijden en ook ergens heen dienen te brengen, n.l. daar heen waar er raad mee geweten wordt. In het grote hoofdstuk over de grote verzoending(Lev.16) horen we in vs 21 dat de hogepriester al de 'ongerechtigheden' (ontwrichtingen') van de stichtkinderen van Israels en al hun afvalligheden naar al hun verwaardingen over de levende bok heen zal belijden. En in vs 22 horen we dat die bok hoog heen draagt op zich dat alles naar een vreemd land en gezonden wordt in de woestijn. De kinderen Israels, die hun falen naar de tempel, de tabernakel, hoog heen gedragen hebben, leggen bij monde van de hogepriester dat falen op de bok, die het in hun plaats verder hoog heen draagt.

Het in deze kontekst dat we Deutero-Jesaja in Jes.53 vs 12 die indrukwekkende woorden horen zeggen: .... (St.V.) omdat(lett. *ter drukplekke waar*) hij zijn ziel (*lichaamziel*) uitgestort heeft(lett. *ontbloot*) in den dood(lett. *voor het sterven*) en met de overtreders (lett. *afvalligen*) is geteld geweest (lett.*opgesomd*) en hij veler zonden (lett.*het verwaarden van velen*) heeft gedragen (*hoog heen draagt*) en voor de overtreders (lett.*afvalligen*) gebeden heeft (lett.voor hen *ingrijpt*).

En deze tekst brengt ons bij de thematiek van "het lam Gods dat de zonde der wereld draagt". Het Grieks van de evangelist Johannes laat hier als weergave van het Hebreeuwse *NáSá'* airein / hairein horen. De vertaling 'wegdraagt' wordt daarom ook vaak gekozen en sluit aan bij het heendragen. Maar het gaat ook om 'opdragen', om 'beuren' en dat klinkt door in het Latijnse *qui tollit peccata mundi*. Voor de exegeese is belangrijk te zien, dat in dit hoogdragen aan het kruis de 'zonde der wereld' ook onontkoombaar te constateren blijft en nooit uit zicht raakt. Vergeten is onder mensen barmhartig. Voor deze God is vergeven echter nooit vergeten: "Es musz vergessen werden, aber einer musz sein der gedenkt"(Albrecht Gösz Das Brandopfer).

xs

11.Hebreeuws respectievelijk *חֲטָאָה*/CHeTHá'áH, een woord dat bij vs 7 besproken wordt en hier met 'verwaarding' wordt vertaald, en *עֲוֹן*/ "áWóN, dat hier met 'ontwrichting' wordt weergegeven.